Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 25 października 2012 r.*

Przestrzeń wolności, bezpieczeństwa i sprawiedliwości — Jurysdykcja w sprawach cywilnych i handlowych — Jurysdykcja szczególna w przypadku odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego — Powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa („negative Feststellungsklage") — Prawo domniemanego sprawcy zdarzenia wywołującego szkodę do pozwania potencjalnego poszkodowanego przed sąd miejsca, w którym zdarzenie rzekomo nastąpiło lub może nastąpić, w celu ustalenia nieistnienia odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego

W sprawie C-133/11

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Bundesgerichtshof (Niemcy) postanowieniem z dnia 1 lutego 2011 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 18 marca 2011 r., w postępowaniu:

Folien Fischer AG,

Fofitec AG

przeciwko

Ritrama SpA,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, A. Borg Barthet, J.J. Kasel, M. Safjan (sprawozdawca) i M. Berger, sędziowie,

rzecznik generalny: N. Jääskinen,

sekretarz: A. Impellizzeri, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 lutego 2012 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Folien Fischer AG oraz Fofitec AG przez G. Jaekela, Rechtsanwalt,

— w imieniu Ritrama SpA przez J. Petersena, Rechtsanwalt,

— w imieniu rządu niemieckiego przez T. Henzego oraz J. Kemper, działających w charakterze pełnomocników,

* Język postępowania: niemiecki.

— w imieniu rządu francuskiego przez G. de Bergues'a oraz B. Beaupère-Manokhę, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu niderlandzkiego przez C. Wissels oraz B. Koopman, działające w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez M. Szpunara, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu portugalskiego przez L. Ineza Fernandesa, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu rządu szwajcarskiego przez D. Klingelego, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez W. Bogensbergera oraz M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 19 kwietnia 2012 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 2001, L 12, s. 1).

2 Wniosek ów został przedstawiony w ramach sporu pomiędzy spółkami Folien Fischer AG (zwaną dalej „Folien Fischer") i Fofitec AG (zwaną dalej „Fofitec"), z siedzibami w Szwajcarii, a spółką Ritrama SpA (zwaną dalej „Ritramą"), z siedzibą we Włoszech, w przedmiocie ich żądania ustalenia nieistnienia odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego w dziedzinie konkurencji.

Ramy prawne

3 Z motywu 2 rozporządzenia nr 44/2001 wynika, że ma ono na celu, w interesie należytego funkcjonowania rynku wewnętrznego, wdrożenie „przepisów celem ujednolicenia przepisów o jurysdykcji w sprawach cywilnych i handlowych oraz uproszczenia formalności ze względu na szybkie i nieskomplikowane uznawanie i wykonywanie orzeczeń z państw członkowskich związanych niniejszym rozporządzeniem".

4 Motyw 11 tego rozporządzenia brzmi następująco:

„Przepisy o jurysdykcji powinny być w wysokim stopniu przewidywalne i powinny zależeć zasadniczo od miejsca zamieszkania pozwanego, a tak ustalona jurysdykcja powinna mieć miejsce zawsze, z wyjątkiem kilku dokładnie określonych przypadków, w których ze względu na przedmiot sporu lub umowę stron uzasadnione jest inne kryterium powiązania. Siedziba osób prawnych musi być zdefiniowana wprost w rozporządzeniu celem wzmocnienia przejrzystości wspólnych przepisów i uniknięcia konfliktów kompetencyjnych".

5 Motyw 12 wspomnianego rozporządzenia przewiduje:

„Jurysdykcja oparta na łączniku miejsca zamieszkania powinna zostać uzupełniona jurysdykcją opartą na innych łącznikach, które powinny zostać dopuszczone ze względu na ścisły związek pomiędzy sądem a sporem prawnym lub w interesie prawidłowego wymiaru sprawiedliwości".

6 Motyw 15 tegoż rozporządzenia brzmi następująco:

„W interesie zgodnego wymiaru sprawiedliwości należy unikać tak dalece, jak jest to tylko możliwe, równoległych postępowań, aby w dwóch państwach członkowskich nie zapadały niezgodne ze sobą orzeczenia […]".

7 Zgodnie z motywem 19 rozporządzenia nr 44/2001:

„W celu zapewnienia kontynuacji pomiędzy [Konwencją z dnia 27 września 1968 r. o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych (Dz.U. 1972, L 299, s. 2), zmienioną późniejszymi konwencjami o przystąpieniu nowych państw członkowskich do tej konwencji (zwaną dalej »konwencją brukselską«)] a niniejszym rozporządzeniem powinny być przewidziane przepisy przejściowe. Dotyczy to również wykładni postanowień konwencji brukselskiej przez Trybunał […]".

8 Przepisy o jurysdykcji ujęte są w rozdziale II rozporządzenia nr 44/2001, w art. 2–31.

9 Artykuł 2 ust. 1 tegoż rozporządzenia należący do sekcji 1, zatytułowanej „Przepisy ogólne", rozdziału II brzmi następująco:

„Z zastrzeżeniem przepisów niniejszego rozporządzenia osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane, niezależnie od ich obywatelstwa, przed sądy tego państwa członkowskiego".

10 Artykuł 3 ust. 1 wspomnianego rozporządzenia, zawarty w tejże sekcji, stanowi:

„Osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy innego państwa członkowskiego tylko zgodnie z przepisami sekcji 2–7 niniejszego rozdziału".

11 Artykuł 5 pkt 3 tegoż rozporządzenia należący do sekcji 2, zatytułowanej „Jurysdykcja szczególna", rozdziału II przewiduje:

„Osoba, która ma miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może być pozwana w innym państwie członkowskim:

[…]

3) jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu – przed sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę".

12 Artykuł 27 rozporządzenia nr 44/2001 brzmi następująco:

„1. Jeżeli przed sądami różnych państw członkowskich zawisły sprawy o to samo roszczenie między tymi samymi stronami, sąd, przed który wytoczono powództwo później, z urzędu zawiesza postępowanie do czasu stwierdzenia jurysdykcji sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo.

2. Jeżeli stwierdzona zostanie jurysdykcja sądu, przed który najpierw wytoczono powództwo, sąd, przed który wytoczono powództwo później, stwierdza brak swej jurysdykcji na rzecz tego sądu".

Postępowanie przed sądem krajowym i pytanie prejudycjalne

13 Folien Fischer, z siedzibą w Szwajcarii, zajmuje się opracowywaniem, produkcją i sprzedażą papierów powlekanych i taśm samoprzylepnych. Sprzedaje między innymi w Niemczech materiał podłożowy do blankietów formularzy w formie ciągłej.

14 Spółka Fofitec, która ma również siedzibę w Szwajcarii i należy do grupy spółek Folien Fischer, jest właścicielem patentów chroniących określone formularze do doręczania listów przewodnich wraz z legitymacjami członkowskimi oraz materiał podłożowy do tych blankietów formularzy.

15 Ritrama, z siedzibą we Włoszech, opracowuje, produkuje i sprzedaje laminaty i uszlachetnione folie różnego rodzaju.

16 Pismem z marca 2007 r. Ritrama podniosła, że polityka dystrybucyjna spółki Folien Fischer oraz odmowa udzielenia przez nią licencji patentowych są sprzeczne z prawem konkurencji.

17 Po odebraniu wspomnianego pisma Folien Fischer i Fofitec wniosły do Landgericht Hamburg (Niemcy) powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa mające na celu stwierdzenie, że Folien Fischer nie ma obowiązku zaprzestania swojej praktyki handlowej w dziedzinie udzielania rabatów i formułowania umów dystrybucyjnych i że Ritrama nie ma ani prawa do dochodzenia zaprzestania tej praktyki, ani prawa do uzyskania z tego tytułu odszkodowania. Folien Fischer i Fofitec wniosły również o stwierdzenie przez tenże sąd, że Fofitec nie ma obowiązku udzielania licencji dotyczącej dwóch patentów, których jest właścicielem, a które chronią wytwarzanie formularzy i materiałów podłożowych służących do ich wytwarzania.

18 Po wniesieniu wspomnianego powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa Ritrama i Ritrama AG, spółka zależna z siedzibą w Szwajcarii, wniosły do Tribunale di Milano (Włochy) powództwo, w którym, podnosząc, że Folien Fischer i Fofitec przejawiają zachowanie antykonkurencyjne, żądały odszkodowania, jak również nakazania spółce Fofitec udzielenia licencji na rzeczone patenty. W toku rozprawy przed Trybunałem Ritrama potwierdziła, że postępowanie to jest zawieszone.

19 Powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa wniesione przez spółki Folien Fischer i Fofitec zostało odrzucone jako niedopuszczalne przez Landgericht Hamburg. Orzeczenie tego sądu zostało utrzymane w mocy w postępowaniu apelacyjnym przez Oberlandesgericht Hamburg (Niemcy).

20 W swoim orzeczeniu Oberlandesgericht Hamburg uznał brak jurysdykcji sądów niemieckich na tej podstawie, że jurysdykcja w dziedzinie czynów niedozwolonych przewidziana w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 nie może mieć zastosowania do powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, takiego jak powództwo wniesione przez spółki Folien Fischer i Fofitec, z uwagi na to, iż powództwo to zmierza właśnie do stwierdzenia, że nie został popełniony żaden czyn niedozwolony.

21 Folien Fischer i Fofitec wniosły rewizję do Bundesgerichtshof, który zastanawia się, czy jurysdykcja na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 jest również uzasadniona wówczas, gdy sprawca potencjalnej szkody występuje z powództwem o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa zmierzającym do stwierdzenia, że potencjalnemu poszkodowanemu nie przysługuje żadne roszczenie

wynikające z ewentualnego czynu niedozwolonego. W tych okolicznościach Bundesgerichtshof postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia […] nr 44/2001 […] należy interpretować w ten sposób, że jurysdykcja w zakresie odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego obejmuje również powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, w którym potencjalny sprawca szkody zmierza do ustalenia, że potencjalnemu poszkodowanemu w związku z określoną sytuacją nie przysługują roszczenia wynikające z czynu niedozwolonego (w niniejszej sprawie: naruszenia przepisów prawa antymonopolowego)?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

W przedmiocie dopuszczalności

22 Ritrama podważa znaczenie pytania prejudycjalnego dla rozstrzygnięcia sporu przed sądem krajowym. Jej pismo z marca 2007 r., na które powołuje się sąd krajowy, nie stanowi według niej formalnego wezwania do usunięcia nieprawidłowości, lecz zwykłe zaproszenie do podjęcia negocjacji w celu uregulowania sporu. Wspomniane pismo nie jest jej zdaniem odpowiednią podstawą pod względem proceduralnym ani odpowiednim powodem do włączenia pozwanej przed sądem krajowym do postępowania spornego. Wnosząc powództwo, Folien Fischer i Fofitec nie miały w związku z tym żadnego interesu prawnego.

23 Ritrama podnosi także, że przy uwzględnieniu okoliczności, iż nie konkuruje ona ze spółkami Folien Fischer i Fofitec w Niemczech, sporny czyn bezprawny nie mógł wystąpić w tym państwie członkowskim w rozumieniu prawa proceduralnego. W rezultacie sądy niemieckie nie mogą jej zdaniem opierać swojej jurysdykcji na art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

24 W tym względzie należy stwierdzić, po pierwsze, że Ritrama zmierza do zakwestionowania interesu prawnego spółek Folien Fischer i Fofitec w postępowaniu przed sądem krajowym i podważa znaczenie pytania prejudycjalnego. Jak zaś Trybunał już orzekł, tylko sąd krajowy jest kompetentny do ustalania i oceniania okoliczności faktycznych toczącego się przed nim sporu, jak również do interpretowania i stosowania prawa krajowego (zob. wyroki: z dnia 11 września 2008 r. w sprawie C-11/07 Eckelkamp i in., Zb.Orz. s. I-6845, pkt 32; a także z dnia 26 maja 2011 r. w sprawach połączonych od C-165/09 do C-167/09 Stichting Natuur en Milieu i in., Zb.Orz. s. I-4599, pkt 47).

25 Po drugie, i w każdym razie, z utrwalonego orzecznictwa wynika, że jedynie do sądu krajowego należy – przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności toczącej się przed nim sprawy – zarówno ocena, czy do wydania wyroku jest mu niezbędne uzyskanie orzeczenia prejudycjalnego, jak i ocena znaczenia pytań, które zadaje Trybunałowi (wyroki: z dnia 7 grudnia 2010 r. w sprawie C-439/08 VEBIC, Zb.Orz. s. I-12471, pkt 41; a także z dnia 16 lutego 2012 r. w sprawie C-118/11 Eon Aset Menidjmunt, pkt 76 i przytoczone tam orzecznictwo).

26 Odmowa udzielenia odpowiedzi na pytanie prejudycjalne postawione przez sąd krajowy jest możliwa jedynie wtedy, gdy wnioskowana wykładnia prawa Unii w sposób oczywisty nie ma żadnego związku ze stanem faktycznym lub przedmiotem sporu przed sądem krajowym, gdy problem ma charakter hipotetyczny lub gdy Trybunał nie posiada wystarczającej wiedzy na temat okoliczności faktycznych i prawnych, aby odpowiedzieć w użyteczny sposób na postawione mu pytania (zob. w szczególności wyroki: z dnia 22 czerwca 2010 r. w sprawach połączonych C-188/10 i C-189/10 Melki i Abdeli, Zb.Orz. s. I-5667, pkt 27; a także z dnia 28 lutego 2012 r. w sprawie C-41/11 Inter-Environnement Wallonie i Terre wallonne, pkt 35).

27 W niniejszej sprawie zaś tak nie jest, gdyż sąd krajowy wyraźnie wskazał powody, dla których zadał pytanie prejudycjalne, a odpowiedź na to pytanie jest mu niezbędna w celu rozstrzygnięcia zawisłego przed nim sporu.

28 W tych okolicznościach wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym należy uznać za dopuszczalny.

Co do istoty

29 Poprzez swoje pytanie sąd krajowy dąży w istocie do ustalenia, czy art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa zmierzające do stwierdzenia braku odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego jest objęte zakresem stosowania tego przepisu.

Uwagi wstępne

30 W pierwszej kolejności należy przypomnieć, że przepisy rozporządzenia nr 44/2001 powinny być przedmiotem wykładni autonomicznej, przy odwołaniu się do wprowadzanego przez nie systemu oraz do jego celów (zob. w szczególności wyroki: z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-189/08 Zuid-Chemie, Zb.Orz. s. I-6917, pkt 17 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 25 października 2011 r. w sprawach połączonych C-509/09 i C-161/10 eDate Advertising i Martinez, Zb.Orz. s. I-10269, pkt 38).

31 Ponadto w zakresie, w jakim rozporządzenie nr 44/2001 zastępuje w stosunkach między państwami członkowskimi konwencję brukselską, wykładnia dokonana przez Trybunał w odniesieniu do postanowień tej konwencji pozostaje aktualna dla późniejszych przepisów rozporządzenia, gdy przepisy tych instrumentów można uznać za równoważne (ww. wyroki: w sprawie Zuid-Chemie, pkt 18; a także w sprawach połączonych eDate Advertising i Martinez, pkt 39).

32 Mające w niniejszej sprawie zastosowanie przepisy rozporządzenia nr 44/2001, mianowicie art. 5 pkt 3 i art. 27 tegoż rozporządzenia, odzwierciedlają zaś tę samą systematykę co postanowienia konwencji brukselskiej i ponadto mają niemal identyczne brzmienie. Wobec stwierdzonej w ten sposób ekwiwalencji należy zapewnić, zgodnie z motywem 19 rozporządzenia nr 44/2001, kontynuację wykładni pomiędzy tymi dwoma instrumentami (zob. ww. wyrok w sprawie Zuid-Chemie, pkt 19).

33 W drugiej kolejności należy przypomnieć, że celem rozporządzenia nr 44/2001 jest osiągnięcie pewności prawa, która polega na wzmocnieniu ochrony prawnej osób zamieszkałych na terenie Unii Europejskiej, poprzez jednoczesne umożliwienie powodowi łatwego zidentyfikowania sądu, do którego może on wnieść powództwo, a pozwanemu racjonalnego przewidzenia sądu, przed jaki może on zostać pozwany (zob. w szczególności wyroki: z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie C-533/07 Falco Privatstiftung i Rabitsch, Zb.Orz. s. I-3327, pkt 22 i przytoczone tam orzecznictwo; a także z dnia 17 listopada 2011 r. w sprawie C-327/10 Hypoteční banka, Zb.Orz. s. I-11543, pkt 44).

34 Ponadto zgodnie z motywem 12 rozporządzenia nr 44/2001 przepisy tegoż rozporządzenia przewidujące jurysdykcję szczególną powinny być interpretowane z uwzględnieniem celu polegającego na ułatwieniu prawidłowego administrowania wymiarem sprawiedliwości.

35 To w świetle tych względów należy dokonać wykładni art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

Zakres stosowania art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001

36 Należy stwierdzić, że zgodnie z brzmieniem art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 zasada jurysdykcji szczególnej, którą ustanawia tenże przepis, jest przewidziana w sposób ogólny, „jeżeli przedmiotem postępowania jest czyn niedozwolony lub czyn podobny do czynu niedozwolonego albo roszczenia wynikające z takiego czynu". Takie sformułowanie nie pozwala zatem na wykluczenie z góry powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa z zakresu stosowania wspomnianego przepisu.

37 Z utrwalonego orzecznictwa wynika, że zasada jurysdykcji szczególnej przewidziana – w ramach odstępstwa od zasady jurysdykcji sądów miejsca zamieszkania pozwanego – w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 jest oparta na istnieniu łącznika wynikającego ze szczególnie ścisłego związku pomiędzy roszczeniem a sądami miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, który uzasadnia przyznanie jurysdykcji tym sądom ze względu na prawidłowe administrowanie wymiarem sprawiedliwości oraz sprawną organizację postępowania (zob. ww. wyroki: w sprawie Zuid-Chemie, pkt 24; a także w sprawach połączonych eDate Advertising i Martinez, pkt 40).

38 W dziedzinie czynów niedozwolonych sąd miejsca, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę, jest bowiem zwykle predestynowany do orzekania w sprawie, w szczególności z powodu bliskości względem sporu i łatwości w przeprowadzeniu postępowania dowodowego (zob. podobnie wyrok z dnia 1 października 2002 r. w sprawie C-167/00 Henkel, Rec. s. I-8111, pkt 46; ww. wyrok w sprawie Zuid-Chemie, pkt 24).

39 Należy również przypomnieć, że wyrażenie „miejsce, gdzie nastąpiło lub może nastąpić zdarzenie wywołujące szkodę", występujące w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001, obejmuje zarówno miejsce, w którym szkoda się zmaterializowała, jak i miejsce, w którym nastąpiło zdarzenie powodujące powstanie szkody, wobec czego pozwany może zostać pozwany, według wyboru powoda, przed sądem mającym siedzibę w jednym z tych miejsc (wyrok z dnia 19 kwietnia 2012 r. w sprawie C-523/10 Wintersteiger, pkt 19 i przytoczone tam orzecznictwo).

40 Tym samym sąd krajowy musi ustalić istnienie jednego z tych dwóch łączników, aby móc uznać swoją właściwość do rozpoznania sporu w przedmiocie odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego.

41 Chodzi zatem o stwierdzenie, czy bez względu na szczególny charakter powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa jurysdykcja sądowa do rozpoznania takiego powództwa może zostać przyznana na podstawie kryteriów określonych w art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

42 W tym względzie należy stwierdzić, że szczególny charakter powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa zasadza się na okoliczności, że powód zmierza do ustalenia braku przesłanek odpowiedzialności, z której miałoby wynikać roszczenie pozwanego o naprawienie szkody.

43 W tym kontekście, jak to zauważył rzecznik generalny w pkt 46 swojej opinii, powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa pociąga za sobą zatem przestawienie ról zwyczajowo znanych w dziedzinie czynów niedozwolonych, ponieważ powód jest tutaj potencjalnym dłużnikiem w odniesieniu do wierzytelności opartej na czynie niedozwolonym, podczas gdy pozwany jest domniemanym poszkodowanym z tego czynu.

44 Jednakże to przestawienie ról nie powoduje wykluczenia powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa z zakresu zastosowania art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

45 Cele tego przepisu, wielokrotnie przypominane w orzecznictwie, którymi są przewidywalność sądu posiadającego jurysdykcję i pewność prawa (zob. wyrok z dnia 15 marca 2012 r. w sprawie C-292/10 G, pkt 39; ww. wyrok w sprawie Wintersteiger, pkt 23), nie mają bowiem związku ani z nadaniem odpowiednich ról powodowi i pozwanemu, ani z ochroną jednego z nich.

46 W szczególności art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 nie dąży do tego samego celu co przepisy jurysdykcyjne zawarte w sekcjach 3–5 rozdziału II tegoż rozporządzenia zmierzające do wzmocnienia pozycji strony najsłabszej (zob. wyrok z dnia 20 maja 2010 r. w sprawie C-111/09 ČPP Vienna Insurance Group, Zb.Orz. s. I-4545, pkt 30 i przytoczone tam orzecznictwo).

47 W rezultacie, jak słusznie podnoszą Folien Fischer, Fofitec, rządy niemiecki, francuski, niderlandzki i portugalski oraz Komisja Europejska, zastosowanie wspomnianego art. 5 pkt 3 nie jest uzależnione od wniesienia powództwa przez domniemanego poszkodowanego.

48 Oczywiście odmienne są interesy wnoszącego powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa oraz interesy wnoszącego o wydanie orzeczenia, że pozwany jest odpowiedzialny za szkodę, oraz o nakazanie mu zapłaty odszkodowania. Jednakże w obu wypadkach badanie dokonywane przez sąd rozpoznający sprawę dotyczy zasadniczo tego samego stanu faktycznego i prawnego.

49 Ponadto z pkt 45 wyroku z dnia 6 grudnia 1994 r. w sprawie C-406/92 Tatry, Rec. s. I-5439, który dotyczy co prawda wykładni w szczególności art. 21 konwencji brukselskiej poświęconego zawisłości sprawy (obecnie art. 27 rozporządzenia nr 44/2001), wynika, iż powództwo zmierzające do uzyskania orzeczenia, że pozwany jest odpowiedzialny za szkodę, a także do nakazania mu zapłaty odszkodowania z tego tytułu oraz powództwo tegoż pozwanego zmierzające do ustalenia, że nie jest on odpowiedzialny za rzeczoną szkodę, mają tę samą przyczynę i ten sam przedmiot.

50 Należy ponadto uściślić, że na etapie sprawdzania jurysdykcji międzynarodowej sąd rozpoznający sprawę nie dokonuje oceny ani dopuszczalności, ani zasadności powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa według przepisów prawa krajowego, ale jedynie ustala łączniki z państwem sądu uzasadniające jego jurysdykcję na mocy art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

51 W tych okolicznościach szczególny charakter powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa, wspomniany w pkt 42 niniejszego wyroku, nie ma wpływu na analizę, którą powinien przeprowadzić sąd krajowy przy ocenie swojej jurysdykcji w dziedzinie odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego, jako że chodzi jedynie o ustalenie istnienia łącznika z państwem sądu.

52 Z tego względu, jeśli rozpatrywane okoliczności powództwa o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa mogą uzasadniać powiązanie z państwem, w którym albo nastąpiło zdarzenie powodujące szkodę, albo nastąpiła lub może nastąpić szkoda, zgodnie z orzecznictwem wspomnianym w pkt 39 niniejszego wyroku, sąd jednego z tych dwóch miejsc może skutecznie uznać się za właściwy na podstawie art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 do rozpoznania tegoż powództwa niezależnie od kwestii, czy wspomniane powództwo zostało wniesione przez domniemanego poszkodowanego z czynu niedozwolonego, czy przez potencjalnego dłużnika w odniesieniu do wierzytelności wynikającej z tego czynu.

53 Natomiast sąd, który nie jest w stanie ustalić istnienia jednego z dwóch, wspomnianych w pkt 39 niniejszego wyroku, łączników wiążących z państwem tego sądu, nie może uznać się za właściwy bez naruszenia celów art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

54 Z powyższych rozważań wynika, że dla celów określenia jurysdykcji sądów krajowych powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa nie może zostać wykluczone z zakresu stosowania art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001.

55 W rezultacie na postawione pytanie należy odpowiedzieć, że art. 5 pkt 3 rozporządzenia nr 44/2001 należy interpretować w ten sposób, że powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa zmierzające do stwierdzenia braku odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego jest objęte zakresem stosowania tego przepisu.

W przedmiocie kosztów

56 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

Artykuł 5 pkt 3 rozporządzenia Rady (WE) nr 44/2001 z dnia 22 grudnia 2000 r. w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych należy interpretować w ten sposób, że powództwo o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa zmierzające do stwierdzenia braku odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego lub czynu podobnego do czynu niedozwolonego jest objęte zakresem stosowania tego przepisu.

Podpisy